

“L’esquerra està adormida sobre els llorers”

L'eurodiputat José María Mendiluce (Madrid, 1951)

té ànima d'agitador. Se li nota per la intensitat que hi posa quan engega el seu discurs, una “vena emocional” que conviu amb una persona que ha viscut de ben a prop els grans conflictes armats de les dues darreres dècades. En l'entrevista reflexiona sobre el món que ja ha donat la mà al segle XXI i el paper que ha de representar-hi l'esquerra política.

Mendiluce és d'origen basc, tot i que va néixer a Madrid quan els seus pares feren un viatge a la capital de l'estat com a seguidors de l'Athletic de Bilbao. És llicenciat en Econòmiques i Ciències Polítiques a la Universidad Complutense de Madrid, d'on fou expulsat per les seves idees radicals contra el franquisme. Després de passar per la trotskista LCR, l'any 1980 ingressà a l'Alt Comissariat de les Naciones Unides per als Refugiats (ACNUR) i va ser traslladat a Angola. A continuació, vindrien les seves vivences humanes i professionals a Nicaragua, Costa Rica, Panamà, Honduras, El Salvador i Guatemala. L'any 1991, després d'haver passat breument pel Kurdistan iraquian, fou nomenat coordinador humanitari de les Naciones Unides als Balcans. El 1994 fou escollit eurodiputat com a independent pel PSOE, i el 1999 va tornar a ser elegit, càrrec que ocupa avui després de renunciar a la presidència de Greenpeace Internacional. És autor de nombrosos articles i de cinc llibres, incloent-hi una novel·la, *Pura vida*, que va ser finalista del Premi Planeta 1998. El seu darrer llibre és *Por la tercera izquierda*, escrit conjuntament amb l'eurodiputat francès Daniel Cohn-Bendit.

—Quina és la proposta de la tercera esquerra verda?

—El nostre objectiu és agitar una mica, ara que sembla que l'esquerra està adormida sobre uns llorers que s'han quedat secs. Fa l'efecte que en les darreres dècades l'esquerra s'ha

quedat penjada dels seus propis tòpics, mites i nostàlgies i no és capaç d'encarar un futur que és expectant i que canvia a tota velocitat. Hi hauria tres grans eixos que haurien de vehicular la nova esquerra: un, entendre què és la globalització en totes les seves dimensions, sobretot si pensem en el món de les noves tecnologies; dos, una dimensió ecològica com un fet fonamental que travessarà totes les polítiques que es puguin plantejar; i, en tercer lloc, pensar que el nou segle serà el segle de la dona o no serà. Entenc que l'esquerra hauria de ser feminista i femenina.

—En el llibre *Por la tercera izquierda* parla de la reactivació de la “vena emocional”. Realment creu vostè que la política es pot vehicular a través de les emocions?

—Solament es pot entendre així. És que portem massa temps, sobretot a l'esquerra, amb polítics que semblen disposats a lliurar la vida—sobretot la vida dels altres—per les grans causes, però que són incapaços de commoure's per cap dolor que es pugui produir al seu entorn. Crec que una esquerra que sigui capaç d'entendre la realitat ha de tenir la capacitat d'emocionar-se. I aquest desprestigi de la passió i de l'emoció en la política forma part d'un pseudoracionalisme inquietant en el qual tot es pot fer en funció de dades objectives, sense tenir en compte els autèntics destinataris de la política, que són les persones, i les persones no som només neurones i cervell, som també cor i emoció.

“Espanya és un estat més xenòfob que racista, però compte, perquè el pas d’un concepte cap a un altre és molt dèbil! I no s’ha fet l’esforç d’educar la població per a la convivència.”

—Em fa l’efecte que uns dels objectius de l’esquerra actual es limita a la defensa de l’estat del benestar, una situació que la mateixa esquerra criticava fa tot just trenta anys. L’esquerra s’està aburgessant?

—L’esquerra que és capaç de convertir-se en una alternativa política en els països europeus sí que va enre, bastant enre, tant que la defensa de l’estat del benestar es fa renunciant a conquestes clàssiques de l’esquerra. No és capaç de connectar amb un projecte alternatiu amb la majoria de la societat. Sí que ha canviat, almenys en el meu pensament. Ja no crec que els canvis socials i polítics es puguin produir a través d’avantguardes revolucionàries i dominades que siguin capaces d’arrossegar la massa, com deia el manifest de Lenin. I a mi no em fa pas vergonya dir que sóc primer demòcrata i després d’esquerres i no d’esquerres i conjunturalment demòcrata. És una profunda reflexió que hem fet alguns i que no vol dir que ens hagi conduït a simpatitzar amb el neoliberalisme, sinó a ser d’una altra manera. D’esquerres, però d’una altra manera.

—Parlem del racisme. Catalunya, l’es-

tat, és més racista del que se suposa si atenem a les enquestes sociològiques?

—Crec que els mecanismes de defensa socials i culturals de l’estat espanyol són molt dèbils a l’hora d’enfrontar-nos al repte que tenim davant nostre, i que no és altre que ens estem convertint en un país d’immigració. Espanya és un estat més xenòfob que racista, però compte, perquè el pas d’un concepte cap a un altre és molt dèbil! I no s’ha fet l’esforç necessari, ni abans amb el govern del PSOE i ara encara menys amb el govern Aznar, per educar la població per a la convivència amb altres cultures i per acceptar un fet inevitable, que és la creació de societats cada vegada més mixtes i més multiculturalment que són les que donaran futur.

—I quins han de ser els mecanismes per enderrocar la xenofòbia?

—N’hi ha molts i es redueixen gairebé sempre al mateix: l’educació formal (i informal), la pedagogia política. És tot el contrari del que fa el PP, que converteix la immigració, que és un problema per als immigrants, en un problema per als espanyols, criminalitzant, com fan ells, la immigració mitjançant uns mecanismes mediàtics molt simples on s’identifica la delinqüència amb els problemes dels que vénen, quan els problemes els tenim nosaltres, amb una taxa de natalitat molt baixa i una demanda d’obra no satisfeta per uns sectors econòmics que converteixen els empresaris en còmplices directes de totes les màfies de la immigració il·legal. Tant de bo que la gent que té quatre duros viatgés i conegués altres països i no anés només a cardar amb menors, com fa una part del turisme espanyol en certes destinacions. Que vagin a conèixer, a aprendre altres cultures! El coneixement, l’aprenentatge, l’intercanvi... és la millor vacuna contra la intolerància i contra la xenofòbia.

—Es pregunta per què s’ha permès que Europa “mantingués” tants anys un personatge com Milosevic?

—Sí, seria un problema fàcil d’entendre si seguim els tòpics que si Bòsnia hagués tingut petroli s’hi hauria

intervingut abans (però ningú diu com s’hi hauria intervengut i a favor de qui). Hi hauria moltes explicacions, però la fonamental és que Europa no té capacitat de política exterior, de defensa i de valors comuns i el que hi ha hagut durant el conflicte als Balcans han estat divisions, microdivisions, mitges tintes, reaccions en comptes d’accions proactives i un conjunt de confusions i de falta de capacitat per entendre què passava per solucionar el que estava passant. I després també ens trobem amb el tema de l’oportunitisme polític típic dels governs, que tenen com a objectiu principal les enquestes d’opinions.

—Així, els polítics en serien els grans culpables?

—Quan la política renuncia a defensar valors es converteix en un succedani de política que fa que els discursos que haurien de combatre, com el de Milosevic, vagin guanyant espai a Europa, com ha passat amb el 33% de vots del Vlaams-Blok, un grup feixista belga, o el prestigi de Hayder a Àustria. I l’ascens de posicions nacionalistes que impedeixen un avanç cap a una autèntica construcció d’una política exterior europea amb els mitjans necessaris per defensar-la. I també crec que hi ha un bon grup de pacifistes i d’intel·lectuals que s’han passat tota la dècada dels noranta explicant-nos que tots eren dolents, que ells estaven per la pau i no per l’armament, però no es referien al desarmament desitjat per la UNESCO sinó al desarmament dels nostres valors i de la nostra capacitat de defensar-los mentre els genocides aniquilen poblacions senceres en nom de l’ètnia. Aquest fals pacifisme que no ha vist mai un vòmit ni un cadàver, ni s’ha passejat per hospitals bombardejats també ha estat un dels elements clau, de l’esquerra, per paralitzar la resposta dels governs europeus. I això ha tingut un cost molt alt, que encara no ha acabat.

—Quan parla dels “nacionalismes perillosos” algú pot interpretar que el que va passar als Balcans podria succeir a l’estat espanyol si pensem en el cas català o basc.

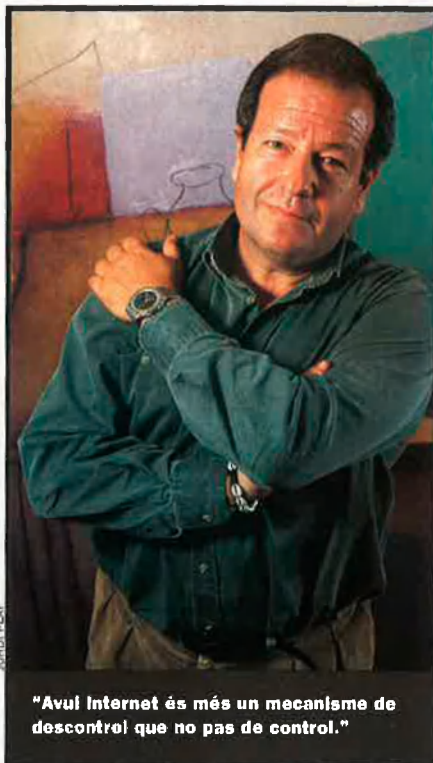
—No té sentit comparar el que va passar als Balcans amb el que podria passar aquí, o el que va passar als Balcans amb el que ha passat a Jerusalem, o amb el que va passar a Somàlia, Etiòpia o Eritrea, perquè les diferències són prou importants perquè no sigui qüestió de matisos. No em fa l'efecte d'haver rebut cap pal pel que diu el llibre sobre el nacionalisme, encara que he llegit alguna crítica perquè nosaltres parlem de regions. Doncs bé, parlar de regions a Europa és parlar de territoris tan diferenciats com Escòcia i País del Gal·les, Euskadi i Catalunya o Còrsega, ja que en el llenguatge comú europeu d'aquestes nacionalitats se'n diu regions. I modificar els llenguatges és una obsessió, a vegades de la dreta, que es vol apropiari de paraules com "progrés", "llibertat", "futur", "democràcia" i "centre", i a vegades dels nacionalistes, que volen que les diferències en l'ús del llenguatge s'acomodin a les especificitats interpretatives de cada nació o territori. A mi no em sembla gens pejoratiu anomenar-se regió. Ens podríem passar mesos fent un diccionari europeu però nosaltres només volíem fer un llibre d'agitació.

—Perquè arribéssim al final de l'època Milosevic ha calgut que la gent sortís al carrer. S'ha recuperat l'esperit del 68 en el sentit que si el poble vol, pot?

—Jo espero que això continuï sent una esperança sempre. El que passa és que tant de bo no calgui assaltar parlaments, ocupar els carrers o arriscar-te que els tancs et matin. Recorrent a diverses formes de mobilització sí crec que és possible transformar les polítiques d'un govern i també, a vegades, enderrocar dictadures.

—Les ONG hi tindrien molt a veure en aquesta dinàmica. Creu que podran aconseguir en el futur el que no es podrà aconseguir en un parlament?

—No, les ONG tenen una missió fonamental, sobretot als països democràtics, on són la mala consciència de les nostres societats, que és la d'actuar allí on calgui dins l'àmbit de les seves competències. Tots aquests canvis obliguen els governs, com a mí-

"Avui Internet és més un mecanisme de descontrol que no pas de control."

nim, a dissimular les seves polítiques o a fer concessions. Ara bé, ONG és una paraula que s'ha posat de moda en aquest país ara fa uns vint anys i que és una mala traducció de la NGE anglès. Podem parlar d'associacionismes de ciutadans, de plataformes, de fundacions, tot el que generi un entramat social que demostrï fins a quin punt una societat no està disposada a deixar-se fer sinó disposada, més enllà del vot i de l'enquesta d'opinió, a demostrar que hi ha valors, principis i objectius.

—L'ONU necessita regenerar-se urgentment?

—Sí, perquè està cinquanta anys antiquada. L'ONU que tenim és un organisme molt complex, però l'ONU que coneix la gent és la del Consell de Seguretat, l'assemblea política, diguem-ne. Ningú parla de l'OMS, de la UNICEF... I evidentment que necessita canvis, perquè té un mecanisme de decisió que es diu Consell de Seguretat que té cinc membres permanents amb dret de vet i que són les cinc potències guanyadores de la II Guerra Mundial. Això, al segle XXI, no és fàcil d'entendre. Cal que l'ONU es converteixi en aquell pre-govern

mundial que posi ordre en la globalització econòmica. Ni la Carta de l'ONU ni la Declaració Universal dels Drets Humans són obsolets, el que són obsolets són els mecanismes que se suposa que han de defensar aquests objectius. I aquesta reforma de l'ONU, que és urgent, no es vol fer perquè cap dels països amb dret de vet està disposat a renunciar al seu privilegi, sobretot els Estats Units.

—Ara que entrem en el nou segle, Internet pot esdevenir una espasa de la democràcia per la facilitat d'intercomunicació i control de la realitat planetària?

—De moment, Internet, en comptes de ser un mecanisme de control universal és un mecanisme de descontrol. A diferència de la propaganda anterior, la xarxa permet que hi hagi una interacció gairebé incontrolable i unes complicitats que s'estableixen a escala planetària. Jo crec que tots els avenços tecnològics poden estar tant al servei del negatiu com del positiu. Vull creure que Internet és i serà un instrument enorme d'accés a la informació, a la formació i a la comunicació, que són les tres claus per a la llibertat en aquests moments.

—De les experiències viscudes en diferents conflictes, és als Balcans on ha viscut l'horror de manera més directa?

—Sí, potser és una qüestió personal perquè fou el primer conflicte que vaig viure després de la guerra freda. Durant la guerra freda, en la qual tots hi estàvem més o menys implicats, tot tenia alguna raó de fons ideològica ja que hi havia dos models de societat que es proposaven imposar-se per la guerra. En canvi la guerra dels Balcans era la guerra per la supremacia ètnica i aquest fet, a Europa, ens porta a uns records bastant sinistres. Veure com una banda d'assassins barbuts convertien un poble civilitzat, culte i habituat a la convivència en màquines de matar i veure com eren capaços d'expandir l'odi i destruir d'una manera medieval una ciutat com Sarajevo em recordava massa el que havia passat a Europa cinquanta anys abans.

Jordi Finestres